

Aurelijus Zykas

JAPONIJOS

spalvos ir skoniai

Auksolpieva

Aurelijus Zykas

JAPONIJOS

spalvos ir skoniai

Autoriaus žodis

Ši knyga – tarsi japoniškas patiekalas *nabe*¹, japonų šeimose prisimenamas artinantis žiemai. Jį ruošiant į garuojantį žuvies sultinį, paskanintą sojų pasta *miso* ar kitu tradiciniu pagardu, dedami patys įvairiausi produktai: mėsos kukuliukai, moliūgo kubeliai, gležni špinatų lapeliai, aštrūs korėjietiški kopūstai *kimči*, valgomieji danteniai (japoniškai *šiitake* grybai), lakštiniai... Visa tai lėtai verdama elektriniame puode ant stalo, o apspitusi šeima lazdelėmis ima mėgstamus produktus, mirko savo lėkštutėse į padažą ir gardžiuojasi...

Nors rašoma apie egzotišką šalį, tai nėra tradicinė kelionių knyga, nes joje kelionių labai nedaug. Joje nėra kelionės pradžios, kelionės tikslo, galiausiai vientiso kelionės siužeto. Svarbiausios kelionės čia vyksta sėdint vienoje vietoje, tiesiog sukantis metų ratu, arba tame pačiame mieste riedant traukiniu.

Tai nėra receptų knyga, nors joje kviečiama gardžiuotis, o japonų maistui ir maisto kultūrai skiriama labai daug dėmesio. Ne veltui. Maistas Rytų Azijos šalyse, mano įsitikinimu, yra ne mažiau reikšminga kultūros dalis nei architektūra, teatras ar sodų menas. Galbūt todėl vietiniame turizme gardžiavimasis vietos maistu yra toks pats svarbus (o neretai ir svarbesnis) nei vietinių šventyklų,

¹ Dauguma japoniškų terminų yra paaiškinti rodyklėje knygos gale.

muziejų ar kitų įžymybių lankymas, paprastai siejamas su kultūrinio turizmu Vakaruose. Žinoma, savo rafinuotumu maisto kultūra negali prilygti tapybai tušu, kaligrafijai, poezijai ar muzikai, taip išgirtoms ir menų hierarchijoje pasiekusioms viršūnė. Tačiau japonų maisto istorija, įvairovė, įsijautimas jį gaminant, valgymo tradicija nemažai atspindi pačią japonų kultūrą. Todėl visai pagrįstai ši tradicija UNESCO buvo paskelbta vienu iš pasaulio nematerialaus paveldo objektų.

Turbūt šią knygą labiausiai vertėtų sulyginti su Kinijoje išrastu kaleidoskopu. Iš skirtingų spalvų, faktūrų, blizgumo bei tekstūrų šukių sudarytas efemeriškas paveikslas yra atspindimas (ir iškraipomas) veidrodžių sistemos, kurios funkciją šiuo atveju atlieka mano subjektyvus požiūris. Ir vos sprigtelėjus, matomas vaizdas staiga pasikeičia. Todėl net negalėčiau atsakyti, ar Japonija šioje knygoje vaizduojama teigiamai, ar neigiamai. Turbūt tai yra dėl to, kad su šia šalimi mane asmeniškai sieja maždaug taip pat sudėtingas santykis, kuris daugumą mūsų sieja su savo Tėvyne: skaudžiai saldi neapykanta, sumišusi su meile.

Per tuos keliolika apsilankymų nuo 1998 m. Japonijoje iš viso praleidau apie ketverius metus. Ilgiausi laikotarpiai buvo 1998–1999 m. (studijos Kanadzavos universitete), 2002–2003 m. (studijos Vasedos universitete) ir 2005–2006 m. (darbas Lietuvos ambasadoje Tokijuje), kai toje šalyje gyvenau maždaug po metus. Knygoje nė nebandžiau sudėti visų atsiminimų ar sukurti išbaigtą Japonijos paveikslą. Tiesiog surinkau pabiras atminties šukes, dienoraščių ištraukas, prisiminiau valgytus patiekalus ir rašytas miniatiūras, o tada pabandžiau sudėlioti iš jų daugiau ar mažiau logiškai tvarkingą mozaiką. Toje mozaikoje – įvairūs žanrai, įvairūs mano asmeninės brandos laipsniai, įvairūs laikotarpiai. Tačiau ji visiškai nepaklūsta laiko logikai, ir chronologijos ieškoti ten nereikėtų.

Padėkos

Mamai – už tai, kad tada, išgirdusi laidą per radiją, nuvedei mane į universitetą. Taip atvėrei man duris į naują pasaulį.

Arvydui Ališauskui, mano pirmajam japonų kalbos dėstytojui, – už tėvišką tikėjimą ir grūdinimą.

Keišai – už tai, kad tapo pirmuoju mano japonu draugu. Žinok, žaviuosi tavimi.

Petrai, Rafai ir Reksui, trims draugams iš skirtingų pasaulio kampelių, – už buvimą kartu. Visus jus myliu skirtingai.

Kamidžio, mano japoniškiesiems tėvams, – už tai, kad įsileidote mane į savo namus. Be jūsų mano Japonija būtų kitokia.

Žmonai Kristinai – už drąsą belstis kartu į tolimą šalį. Už užkan-džių lėkštę ir šiltos arbatos puodelį.

Dukroms – už suteiktą ramybę, kad galėčiau parašyti šį tekstą.

Šios knygos dailininkei Juditai – už dovanotas Japonijai spalvas.

I DALIS

Metų ratu

Pasisveikinimas

1998 m. rugsėjo pradžia

„Lufthanza“ avialinijoms priklausantis lėktuvas lėtai šliuožė Kansasiaus oro uosto taku. Iš mikrofono vokiečių, anglų ir japonų kalbomis pasipylė paskutiniai nurodymai ir pranešimai apie sėkmingai baigtą kelionę. Besišypsančios stiuardės jau linkčiojo nekantriau-
siems keleiviams... Oro uosto darbuotojai, lauke apspitę lėktuvą, mojavo rankomis. Senyvas vyriškis, atsistojęs ant pakylės, ritmin-
gais judesiais rodė signalus ant asfalto laviruojančiam lėktuvui. Vyras buvo toks susikaupęs, jog atrodė, kad atlieka paslaptinę oro uosto ritualą, kol kas dar neaprašytą jokiuose vadovėliuose.

Sukryžiavo rankas virš galvos, nurodydamas lėktuvui sustoti. Tada priglaudė rankas prie šonų ir žemai nusilenkė atvykusiam lėktuvui.

Jokoso³.

Atrodo taip neseniai nutolo išlydinčių draugų balsai, taip neseniai širdis ritosi į kulnus kylant galingam „Boingui“ ... Tada dešimt kelionės valandų pralėkė kaip pora minučių...

Aš vis dar sėdžiu savo minkštoje kėdėje, prisisegęs saugos diržus ir tiesiog negaliu pajudėti. Mintyse greitai skaičiuoju įspūdžius,

³ Sveiki atvykę (*jap.*).

patirtus per pastarąsias dienas. Buvo Frankfurtas, tarptautinis dangoraižių miestas, magiškai nušviestas vakaro tamsoje, pilnas pasaulio stebuklų. Iš tiesų, pabuvęs Frankfurte, nori nenori turi patikėti žmogaus visagalybe ir nenustojančia kūrybine energija. Kai vaikštai po tą miestą, nematai daugybės šiukšlių krūvų, statybinių nuolaužų, tamsių, netvarkingų kvartalų. Nematai, nes visuomet žingsniuoji užvertęs galvą, žiūrėdamas į dangun kylančius namus, arkas ir nepakartojamas spalvų bei šviesų simfonijas... Toks jausmas, tarsi būtumei pasakoje...

Buvo... Daug kas buvo... Dabar tik šypsodamasis galiu prisiminti savo viltis skrendant lėktuvu pamatyti daug įdomių vietų... Na, kad ir Uralą ar Altajų... Tačiau iš tiesų nemačiau daugiau nieko, tik debesis... Juk dangus visur vienodas... Toks pat žydras, su tokiais pat tolimais horizontais, su tokiais pat debesimis. Nė vienos, net mažiausios kalno viršūnėlės, kyšančios virš begalinio balto pasaulio... Ir vis dėlto skrydis buvo nuostabus. Tai buvo skrydis naktį, nes maždaug 16.00 val. Europos laiku lėktuve prasidėjo naktis. Žmogaus sukurta mašina ir Saulė suko Žemę iš priešingų pusių. Dėl to ir sutemo anksčiau. Tačiau kaip nuostabu buvo skristi naktį! Ir kokia laimė, kad sėdėjau prie lango ir galėjau žiūrėti į visai kitą pasaulį – dangaus pasaulį, kuriame veikia savi dėsniai, kuris turi savas jūras, savus kalnus ir kalvas, savus horizontus, savas šviesas... Tos šviesos tenai, apačioje, tai milijonai gyvenimų... Lėktuvas ir Saulė apsuko Žemę iš skirtingų pusių ir susitiko vėl po maždaug septynių valandų. Dėl to anksčiau ir prašvito... Tuo metu, kai mano gimtuosiuose namuose visi dar tik rengėsi miegoti, lėktuvas virš Japonijos jūros pasveikino kitos dienos rytmečio saulę. Drauge pasveikino ir Tekančios Saulės šalį. Juk du hieroglifai, kuriais japonai vadina savo kraštą, būtent ir reiškia „Saulė“ bei „Pradžia, šaltinis“. Trumpiausia mano gyvenimo naktis baigėsi. Osakos, kurioje dabar leidosi lėktuvas, laikrodžiai rodė 7.50 val. ryto...

Taip, taip! Čia tikrai Japonija! Kiekvienam abejojančiam tai įrodys karštis, tas neįprastas karštis, o aš, gerasis Dieve, apsirengęs turbūt ne visai pagal gamtos sąlygas... Ankstyvas rytas, o Osakoje 22 laipsniai. Mano pečius slegia ne tik kelios sunkios kuprinės, bet ir juoda odinė striukė, šiltas megztinis, marškiniai... Visa tai virto sunkiu, slegiančiu šarvu, prisisunkusiu prakaito... Šalia einantis likimo draugas belgas išmanančiai aiškina apie tai, kad ruduo Japonijoje – karštas, o šalčiai teprasideda tik gruodį, bet man nuo to nė kiek ne lengviau – trokštu kaip galima greičiau nusimesti tuos drabužius ir palįsti po dušu... Et... O dar toks vokiečių, išsirengęs į Fukui universitetą, ne kartą buvęs Japonijoje, šaiposi ir teigia, kad atrodau tarsi traukčiau į Šiaurės ašigalių... Visiems kaip galima geriau bandau išaiškinti, kad mano tėvynėje, kai išvažiuoju, naktį buvo ne daugiau kaip 10 laipsnių žemiau nulio...

Dieve mano, kada baigsis visi tie formalumai! Nesibaigiančios eilės prie visokių muitinių, pasų kontrolių... Pagaliau! Sugriebęs savo brangųjį lagaminą, užverčiu ant specialaus vežimėlio ir vežu brangųjį krovinį per salę drauge su daugybe kitų žmonių, šurmuliuojančių aplinkui tarsi veržli upė. Taip, mūsų jau laukia. Japonai jau iš tolo mojuoja dideliu ryškiu AIEJ (Association of International Exchange, Japan⁴) užrašu. Vos tik greitai prisitartinu, mane ūmai puola klausinėti, į kurią universitetą važiuoju, ką studijuosiu... Aš skubu surikti „Kanadzava, Kanadzava!“ ir iš karto gaunu didelę mėlyną kortelę. Studentų čia daug: iš Švedijos, Rumunijos, Bulgarijos, Belgijos, Rusijos, Vokietijos, Prancūzijos, Turkijos, Indijos... Visi mes bemat skirstomi į grupes pagal universitetus, į kuriuos važiuojame. Mat vieni pasiliks čia, Osakoje, kiti keliaus į vakarus, tai yra Hirošimą, dar kiti, tokie kaip aš, – į šiaurę, į Kanadzavą...

⁴ Japonijos tarptautinių mainų asociacija, suteikianti stipendijas Japonijoje besimokantiems užsieniečiams.

Kadaise, pirmojo mūsų eros tūkstantmečio viduryje, tvarkydami savo valstybės administraciją, japonai pavadino palei Seto jūrą nusidriekusias lygumas Sanjo, tai yra saulės apšviesta kalnų puse. O palei Japonijos jūrą nusidriekusios lygumos gavo Sanino vardą, tai yra šešėlinė kalnų pusė.

Tai buvo labai seniai, tačiau ir dabar prie Seto jūros ir Ramiojo vandenyno prigudęs Japonijos veidas gauna gerokai daugiau ekonominės „saulės“ šviesos: būtent čia susiformavo didžiausi miestai, tokie kaip Tokijas, Jokohama, Osaka, Hirošima, Nagoja, Sendajus. Čia – daugiausia gyventojų, čia sukasi ekonominiai dantračiai ir verda visas šalies gyvenimas.

O Vakarinė Japonija gyvena tolimame šešėlyje už aukštų kalnų. Maži miesteliai pabirę pakrantėje, gyventojų skaičiumi ir dydžiu panašūs į Kauną, na, kartais į Vilnių. Ir poetiški vietovardžiai, primenantys kadaise buvusias klestėjimo dienas: Idzumas – „kylantys debesys“, Tottori – „gaudomi paukščiai“, Fukui – „laimės šulinys“, Tojama – „turingas kalnas“, Kanadzava – „auksinė pelkė“...

Esu laimingas, kad savo pažintį su Japonija pradėjau nuo jos tamsiosios pusės. Čia iš tiesų dar gyvi praeities šešėliai, taip negailestingai naikinti Japonijos metropolijose. Gyvenant, – taip, gyvenant, o ne turistaujant, – čia galima užtikti tikrosios, tradicinės, Japonijos siluetus, žiūrinčius į civilizuotąją, stiklu ir plastiku dengtą dabartį.

Kanadzava, auksinė pelkė, turinti apie 450 tūkstančių gyventojų, tapo mano pirmuoju miestu Japonijoje. Tuo miestu, nuo kurio pradėjau savo pažintį su šia šalimi.

***

Schematiškai kalbant, Honšiū saloje yra viena vieta, kurioje dviejų Japonijos pakrančių neskiria kalnai. Ta vieta – labai ypatinga ir yra pačiame salos centre, toje vietoje, kur sala užlinksta it bumerangas.

Kanadzavos senamiesčio gatvelė

Kenrokueno sodas Kanadzavoje

Čia yra didžiausias Japonijoje ežeras, vadinamas tradicinio styginių instrumento *bivos* vardu. Į pietvakarius nuo ežero driekiasi didžiulė Jamato lyguma.

Ši lyguma, nors nesusisiekianti su jūra, yra Japonijos istorijos pradžių pradžia. Čia susitelkusios visos senosios Japonijos sostinės, tokios kaip Nara ir Kiotas, iš kurių valstybė buvo administruojama nuo pat VII amžiaus. Iki pat XIX amžiaus pabaigos ši lyguma vaidino ypač svarbų vaidmenį, būdama kultūrinio ir politinio gyvenimo centras. Ir palyginti visai neseniai ji prarado savo politinę reikšmę, 1869 metais imperatorių iš Kioto iškėlus į naujai išaugusį Tokijo miestą.

Japonijos valstybingumo aušroje princui Šiotoku diegiant kinišku modeliu paremtas valdymo ir administravimo sistemas, iš Jamato lygumos į visas puses buvo nutiesti gyvybiškai svarbūs keliai, prijungę visas valstybės periferijas. Teritorijos, per kurias ėjo šie keliai, suformavo septynis administracinius vienetus, taip ir vadinamus „keliais“, arba *miči*.

Šeši keliai tiesiogiai išėjo iš Jamato lygumos. Du iš jų vingiavo į vakarus: Sanjo – saulėtąja kalnų puse, o Saninas – šešėline. Kiti du ėjo į rytus: Tokaido palei Ramiojo vandenyno pakrantes, o Tosando – per atšiaurius, sunkiai pereinamus kalnus. Vienas kelias – Nankaido – vedė į pietus, į miškingus Jošino kalnus, iš kur buvo galima patekti į Šikoku salą. Ir dar vienas, paskutinis, kelias vedė į šiaurę, palei Japonijos jūros pakrantę. Tai buvo Hukuriku kelias.

Ši kelių sistema, susikūrusi prieš pusantro tūkstančio metų, yra aktuali ir dabar. Traukinių bėgiai yra nutiesti senųjų kelių vietose, o dažnai ir linijos yra vadinamos senaisiais vardais. Greitieji traukiniai *šinkansenai*, labai dažnai kursuojantys tarp Tokijo ir Osakos, važiuoja Tokaido linija, na, o Kanadzavos stotis yra Hukuriku linijoje.

Hukuriku kelio teritorija, prisišliėjusi prie Japonijos jūros, Jamato lygumos, japonams visuomet atrodė kaip tolima ir atšiauri pro-

Japoniškas kaimas – Širakava

vincija. Į vieną atokiausių jos salų, Sado, kaip į retai gyvenamą ir laukinį kraštą, buvo netgi tremiami nusikaltėliai.

Iš pradžių teritorija buvo vadinama *Koši* šalimi. Šis pavadinimas kilo nuo japoniško žodžio *kosu*, tai yra „praeiti“, „kirsti tam tikrą kliūtį“. Vėliau pavadinimui buvo pritaikytas kuniškas tos pačios prasmės rašmuo 越, japoniškai tariamas kaip *ecu*, *eči*. Dar vėliau, kad būtų paprasčiau administruoti, šalis suskaidyta į keletą atskirų žemių, vadinamų *Ečidzen* (tai yra Ecu priešakys), *Eččiū* (Ecu vidurys) ir *Ečigo* (Ecu galas).

1998 m. rugsėjis

Skrendant į Japoniją neišvengiamai susiduri su laiko skirtumų problema. Juk Lietuvą nuo šios tolimos šalies skiria apie 7–8 valandos, tai yra visas trečdalis paros. Pažįstu žmonių, kurie neįaučia laiko skirtumų ir, atvažiavę į bet kurią šalį, gali miegoti kada tik panorėję. Prisipažinsiu, aš taip negaliu. Tačiau keletą kartų suskraidžius į Japoniją ir atgal, savaimė imi priprasti prie laiko skirtumų, atrandi daugybę būdų, kaip prisitaikyti.

Tai ypač aktualu, kai skrendi į tolimą šalį trumpam, pavyzdžiui, kelioms dienoms, kurių kiekviena valanda yra brangi ir pilna įtemptų susitikimų ir darbo. Taip jau yra, kad Europos lėktuvai pasiekia Tekančios Saulės šalį anksti ryte, todėl pirmoji diena yra kupina įspūdžių ir nuovargio. Kadangi lėktuve beveik niekad neužmiegu, iki pirmos dienos Japonijoje vakaro tenka išbūti nemiegojus daugiau negu parą. Vis dar labai ryškiai prisimenu savo pirmąją savaitę Japonijoje tą 1998-ųjų rudenį ir savo kovas su dar nepažįstamais bei baugiais laiko skirtumais.

Kai po nesibaigiančių *tecudzuki* oro uoste atkeliaujame traukiniu į Kanadzavą, mus, penketą pavargusių, išalkusių, perkaitusių keliauninkų iš visų pasaulio šalių, pasitinka maloniai besišypsantys Kanadzavos universiteto studentai. Iš karto ir susipažįstame. Jie studijuoja įvairiausius dalykus: ekonomiką, literatūrą, pedagogi-

ką. Kol riedame mikroautobusu per miestą, šauni japoniukė, beje, puikiai mokanti angliškai, labai lėta japonų kalba mums aiškina, kad važiuojame į *Kokusai koriū kaikan*, tai yra tarptautinius studentų namus.

Deja, vos atvykus mums paaiškina, kad vėl turėsime atlikti dar keletą *tecudzuki*. Tuo metu – jau trečia valanda dienos, ir aš esu nemiegojęs apie 30 valandų.

Mano viltys procedūrų metu gauti kokios nors kavos ar bent arbatos žlunga... Neperstojamai slenka nauji veidai, naujos pavardės, nauji dokumentai, kuriuos reikia pasirašyti. Atsiminti viską, aišku, beprasmiška ir mes, naujai atvykusieji, tik linkčiojame ir šypsomės kankinio šypsenomis. Pirmąją dieną reikia sumokėti už butą, išklaudyti smulkių gyvenimo instrukcijų, atlikti daugybę kitų mistinių *tecudzuki*, kol mums galiausiai įteikiami kambarių raktai ir mes paleidžiami laisvėn.

17 valandų Japonijos laiku. 9 valandos ryto Lietuvoje.

Savo kambarį randu tuščią ir nejuokų. Gerai, kad iš anksto užsisakiau patalynę, kitaip neturėčiau net kur miegoti. Tačiau ir taip niekaip negalėčiau užmigti, nes pilvas groja visais muzikos instrumentais. Atsidusęs išsistudijuoju žemėlapi ir vergiškai iškinkuoju laukan. Šiaip ne taip nustatęs kryptį, patraukiu miesto link. Eiti ne taip jau ir arti. Iki artimiausios parduotuvės – koks kilometras. Tačiau išalkęs žmogus gali padaryti viską. Eidamas be perstojo keikiu japonų kultūrą, jų nevaišingumą ir nesupratingumą.

Taip filosofuodamas nusiperku pakelį „Corn Flakes“ (tai vienintelis dalykas kurį galiu valgyti visai neapdorotą, nes neturiu net menkiausios lėkštutės) ir išėjęs iš parduotuvės tiesiog ryju užsigerdamas „Coca Cola“. Kol pareinu namo, pasisotinu bent jau šiek tiek ir galiausiai krintu į brangiąją lovą, kuri dabar atrodo tokia miela...

Naiviai tikėjausi pagaliau išsimiegoti. Gulėdamas lovoje stebėjau kambarį apgaubiančią prieblandą. Laikrodis rodė septintą valandą vakaro, tačiau mano organizmas tiksliau už mane žinojo, kad Lietuvoje tėra tik 11 valanda ryto. O kas gi eina miegoti tokiu laiku?

Pro atvirą balkoną kartu su vakaro vėjeliu veržėsi cikadų svirpimas. Prisiminiau, kad Japonijoje yra daugybė cikadų rūšių ir visos jos svirpia skirtingai. Prisiminiau ir girdėtus pasakojimus, kad cikadų lervos daugybę metų pragyvena po žeme tam, kad trumpam išlįstų į paviršių ir užgiedotų savo giesmę, o po kurio laiko nugaišta. Vėliau tekdavo matyti gausybę cikadų išnarų miške, ant žolės, ant asfalto...

Daug kam cikados nepatinka, o jų svirpimas kai kam kelia siutulį. Man jos buvo pirmoji pažintis su Japonija. Jų svirpimas mane lydi visur. Ir kas kartą pirmoji naktis, kai guliu lovoje, traukdamas drėgną, šiltą ir pertvinkusį orą, klausydamas cikadų, kurios mane suranda visur, netgi betoninėse miesto džiunglėse, man yra ypatinga. Tai – jausmas, kad vėl grįžau į Japoniją.

Atsikėliau iš lovos ir vienais apatiniais išėjau į balkoną. Buvo jau visai tamsu. Gyvenau penktame aukšte, o cikadų svirpimas ir kiti nakties garsai sklido iš bambukų atvašyno priešais. Tuomet dar nežinojau, kad man iš čia išvažiuojant bambukų nebebus, o vietoj giraitės stūksos dar vienas betoninis pastatas. Tačiau cikadų svirpimas išliks. Jos, kaip ir seniau atėjęs rudeniui, išlįs į žemės paviršių ir atiduos save giedodamos.

Gulėjau lovoje atsimerkęs ir įsmeigęs akis į lubas. Buvau susirgęs markesiška nemigo liga. Jaučiau, kaip viso kūno raumenyse biologinis laikrodis skaičiavo lietuviškas valandas. Miegas neėmė, todėl dar kartą suvalgiau sausų kukurūzų dribsnių. Kolą jau buvau išgėręs. Tik tuomet, kai pradėjo švisti ir cikadų svirpimas šiek tiek aprimo, mano akys ėmė sunkti ir merktis, nugramzdindamos į sunkų miegą.

Sašimis 刺身

Kai pirmą kartą nusipirkau žalios žuvis, dailiai supjaustytos ir tvarkingai įvyniotos į maistinę plėvelę, ir ją bandžiau valgyti, įveikiau vos pusę porcijos. Paskui ilgai gulėjau lovoje, įsivaizduodamas nelaimingą vargšės žuvelės gyvenimą ir save, atšiaurų žmogėdrą, kruvinais dantimis taršantį jos bejėgišką kūną. Laukiau, kol ims pykinti, bet, mano didelei nuostabai, prie cepelinų pripratęs skrandis kaip niekad gerai ir žiauriai virškino maistingą turinį, maloniai gurguliuodamas. Ryte pasimėgaudamas baigiau pradėtą porciją ir tapau žalios žuvis gerbėju.

Sašimis yra bene pats paprasčiausias patiekalas, kurį galėjo sugalvoti žmogaus protas, na, galbūt po obuolio, kurį tiesiog nusiskini ir grauži. Sašimiui tereikia pagauti žuvį, išsipjauti jos valgomąsias dalis ir... valgyti. Galbūt dėl to japonai, su malonumu šlemščiantys žalią žuvį, pirmiesiems salas aplankiusiems kinams atrodė kaip primityvūs laukiniai, nesugebantys net dorai termiškai apdoroti maisto. Juk kinai visas sau žinomas tautas ir skirstė į valgančiuosius pagamintą maistą (civilizuotus) ir valgančiuosius

žalią maistą (barbarus). Net ir sparčiai civilizavęsi, perėmę Kinijos kultūrą, jie neįstengė atsisakyti savo barbariško įpročio ir toliau mėgavosi jūros produktais, kokius motina gamta sukūrė.

O motina gamta japonams šito tikrai nepašyktėjo. Apsilankius turguje, galima rasti daugybę įvairiausių dydžių, spalvų ir formų žuvų. Nuo pačių mažiausių, panašių į mažus kirminėlius, iki milžiniškų tunų (*maguro*). Tarp šių dviejų kraštutinumų – visa gausybė gėrybių, besipuikuojančių *sašimio* lėkštėje: pilkšvos stauridinės (*adži*), japoninės stintos (*aju*), pelamidės (*kacuo*), plekšnės (*hirame*), skumbrės (*saba*), unguriai (*unagi*), upėtakiai (*masu*), lašišos (*sake*), žuvis skraiduolės (*tobiko*), karpiai (*koi*)... O kur dar garsiosios pūsliažuvės *fugu*, turinčios nuodingąją pūslę, kurios kšnelis gali sukelti mirtį. Viskas priklauso nuo to, kaip mitriai ir meistriškai virėjas valdo peilį.

Grupuoti mėgstantis japonų protas sugebėjo skirti žuvis net pagal jų amžių ar vietą, iš kur produktas paimamas. Pavyzdžiui,

japonui tunų mėsa, panašiai kaip lietuviui kiauliena, yra dalijama į sprandinę, nugarinę, šoninę, kumpį ir kt., susideda iš skirtingo skonio dalių, tokių kaip *akami*, *toro*, *čiūtoro*, *ootoro* ir pan.

Žuvų įvairovę papildo patys keisčiausi moliuskai ir galvakojai, turguje šliaužiojantys plastikinėmis akvariumų sienelėmis. Prisimčiau kai kuriuos savo giminaičius, su pasišlykštėjimu žvelgiančius į šaldytas krevetes prekybos centre ir šiurpulingai besipurtančius: „Va šito tai jau nė už ką nevalgyčiau.“ Čia krevetė (*ebi*) – vienas iš nekalčiausių padarėlių, tyliai ropinėjantis ant dugno ir su budistiniu nuolankumu laukiantis savo likimo kažkieno gerklėje. O aplinkui verda tikras išlikimo žaidimas, kai kriauklėti ir bekriaukliai moliuskai bando išsikovoti laisves ir teises iš prigimties ne-teisingame pasaulyje.

Ką tik nukapati aštuonkojų (*tako*) čiuptuvai vis dar raitosi apimti agonijos, šokdami kaukoliukų mirties šokį ant grūsto ledo. Tolimi jų giminaičiai kalmarai ir sepijos (*ika*) vinguriuoja aukštyn žemyn, tikriausiai nujausdami, kad greitai ateis užsakymas, juos ištrauks iš paskutinio prieglobsčio, nuožmi virėjo ranka paties ant lentelės, o aštrus peilis ček ček ček sukapos vieno kąsnio dydžio gabaliukais (kad būtų patogų valgyti). Tada tuos gabaliukus, dar kretančius lėkštėje, skubiai patieks klientui, o šis pasimėgaudamas mirkys juos sojų padaže (maišytame su *vasabi*) ir palaimingai dėsis į burną. Gyvus, judančius, besiraitančius ir pilnus energijos. Šviežumas – tikrasis sašimio malonumas.

Nežinia, ar savo likimą nujaučia jūrų ežiai (*uni*), tikras skanėstas. Juos, vargšelius, perskels pusiau, šaukštu iškabins iš dygliuoto kiauto ryškiai geltoną masę ir patieks ją ant ryžių gabaliuko kaip prabangų sušį. Jo skonis išsilies ant liežuvio kaip savita žuvies ir pieno skonio dermė.

AURELIJUS ZYKAS – Vytauto Didžiojo universiteto Azijos studijų centro vadovas, politikos mokslų daktaras. Japonijoje praleido ketverius metus, studijuodamas prestižiniuose universitetuose, atliko mokslinius tyrimus, dirbo Lietuvos Respublikos ambasadoje Tokijuje.

Pastaruoju metu dėstė Suomijos, Austrijos, Taivano, Japonijos ir Korėjos universitetuose, išleido mokslinių darbų užsienio kalbomis. Kadangi puikiai moka japonų kalbą yra vienas iš geriausių vertėjų, dirbančių aukščiausio lygio politiniuose susitikimuose. Japonijos imperatoriškosios šeimos vizito Lietuvoje metu vertėjavo Jos Didenybei imperatorienei Mičiko.

Knyga pristato nuostabų, įvairiapusį ir turtingą Japonijos kultūrinį paveldą, žmones, gyvenimo būdą. Remdamasis asmenine patirtimi, autorius su nostalgija ir humoru pasakoja apie savo gyvenimą dviejuose skirtinguose Japonijos miestuose: Tokijuje ir Kanadzavoje. Tarp skyrių įterpiamos lyriškos tekstinės miniatiūros, inspiruotos japoniškos kultūros aspektų, taip pat pateikiami nuotaikingi japoniškų patiekalų aprašymai. Tai vienas iš nedaugelio lietuvių autorių leidžiamų kūrinių apie Japoniją. Gausiai iliustruotas spalvotomis nuotraukomis, turtingas pasakojimų leidinys nepaliks abejingų skaitytojų. Knygoje susipažinsite su UNESCO globojamais pasaulio paveldo objektais.

